

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Однією з актуальних проблем світової спільноти, які потребують свого розв'язання – є соціальна нетерпимість, обумовлена особистісною, національною, релігійною, соціальною зарозумілістю, ворожим ставленням до іншого, відмінного від себе. Сучасні міграційні процеси, удосконалений інформаційний простір, екологічний стан обумовили формування дуже різноманітного соціуму. Тому важливою стає підготовка молоді до життя в сучасному полігамному світі, що припускає формування толерантності як якості особистості. І саме в молодшому шкільному віці створюються найсприятливіші умови для формування соціально-значущих якостей особистості, серед яких слід виділити й толерантність.

Толерантна свідомість молодших школярів формується у навчально-виховному процесі завдяки орієнтації їх на культурний вибір, надання можливості сповідати свою релігію, національну, народну культуру, визнання права на рівнозначне існування і розвиток всіх соціальних верств населення в сучасному світі. Толерантність як особистісне утворення допомагає молодшому школяру формувати реальне уявлення про себе та оточуючих.

Напрацювання українських науковців, вчителів-практиків в останні десятиліття спонукає до виокремлення певних передумов у процесі дослідження проблеми виховання толерантності молодших школярів, зокрема: ідеї етнопсихології (Г. Гачев, В. Пропп, О. Савицька, Г. Солдатова та ін.), ідеї гуманістичної педагогіки (Р. Арцишевський, О. Горчакова, В. Землянська, М. Кодак, А. Макаренко, І. Підласий, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська та ін.), ідеї педагогіки співробітництва (І. Дичківська, В. Калошин, М. Кодак, В. Шаталов та ін.), ідеї педагогіки і психології не насилля (С. Муравська, П. Степанов), ідеї педагогіки етнічності і толерантності (М. Баяновська, І. Бех, С. Бурдіна, О. Мороз, О. Савченко, О. Сухомлинська, Ю. Тоджоровська), педагогічна технологія виховання міжнаціональної толерантності у дітей (Т. Гурова, О. Грива, Е. Койкова та ін.) [2].

Основними методологічними підходами в об'єктиві виховання толерантності молодших школярів в процесі інтерактивного педагогічного спілкування, на наш погляд, можуть бути такі:

- особистісно-орієнтований, що може слугувати основою цілісного виховання особистості, яка усвідомлює свою гідність і поважає гідність особистість, свободу і права інших осіб;

- комунікативно-діалогічний підхід передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію вчителя і молодшого школяра. При цьому виховний процес здійснюється в умовах толерантної поведінки;

- культурологічний підхід спрямовує діяльність учасників навчально-виховного процесу на оволодіння молодшими школярами полі етнічної культури населення рідного краю, виховання позитивного ставлення до відмінностей культур, створення умов для інтеграції учнів різних етносів, формування умінь і навичок ефективної

взаємодії з представниками інших культур, виховання молодших школярів в дусі миру, терпимості, гуманного міжнаціонального спілкування;

– діяльнісний підхід спрямовує на організацію такої діяльності, яка б передбачала толерантну поведінку в процесі інтерактивного спілкування під час активної взаємодії з іншими;

– гуманістичний підхід зорієнтовує педагогічний процес на розвиток особистості молодшого школяра, його можливостей, ціннісне визнання себе як людини;

– системний підхід є необхідною умовою виховання толерантності молодшого школяра;

– аксіологічний підхід спрямовує процес виховання учнів на національні та загальнолюдські цінності, однією з яких є толерантність.

Ми погоджуємося з думкою науковця Е. Койкової що за для ефективного виховання толерантності необхідні такі педагогічні умови:

– впровадження в навчально-виховний процес початкової школи методики виховання толерантності, яка була спрямована на ознайомлення з музикою та традиціями різних народів та включала такі методи і прийоми роботи: слухання музичних творів та використання прийому «Порівняй»;

– формування еталонів розуміння й ухвалення однією людиною іншої в двох формах естетичної діяльності: сприйманні музики та виконанні музичних творів за допомогою таких методів й прийомів: спонукання до співпереживання емоційно-сислової інтонації, метод конструктивного діалогу;

– впровадження на уроках музики прийомів, що сприяють вихованню толерантності молодших школярів: прийоми імпровізації інтонації, пластичної інтонації, театралізації, «персоналізації»; виховання таких якостей особистості молодшого школяра як єдність з іншими, турбота про іншу людину і справедливість у відносинах між людьми [1, с. 41-42].

Таким чином, толерантність особистості залежить і від оволодіння учнями змісту навчального матеріалу, від рівня компетентності молодшого. Багаторічний педагогічний досвід дає можливість стверджувати, що із загальної суми здобутих знань та навичок сформувати компетентну людину, яка, дотримуючись усіх норм суспільного життя, буде толерантною, не має можливості. Виникає потреба інтеграції змісту освіти, видів людської діяльності, творчого потенціалу кожного і суспільства в цілому, досвіду реалізації особистісної позиції. Тому рух у бік компетентнісної моделі продовжився.

Список використаних джерел

1. Койкова Е. І. Виховання толерантності у молодших школярів на уроках музики в умовах полікультурного простору: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 : Луганськ, 2008 – 242 с.
2. Годоровцева Ю. В. Педагогіка толерантності: Методичні рекомендації. / Ю. В. Годоровцева– Одеса: СВД Черкасов М.П., 2004. – 90 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>